

Warszawa, dnia 3 kwietnia 2020 r.

**Stanowisko Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu
Krajowej Rady Radców Prawnych
dotyczące zaleceń dla radców prawnych w zakresie stosowania jako formy kontaktu
z klientami wideokonferencji**

1. Przedmiot sprawy.

W dniu 24 marca 2020r. do Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych skierowana została prośba Prezesa Krajowej Rady Radców Prawnych Macieja Bobrowicza w sprawie wyrażenia stanowiska dotyczącego zaleceń dla radców prawnych w zakresie stosowania jako formy kontaktu z klientami wideokonferencji. Związane jest to z formułowanymi w związku ze stanem epidemii na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej oczekiwaniami co do zalecanych przez organy samorządu zawodowego form komunikowania się z klientami, w szczególności z uwagi na wprowadzoną możliwość wykonywania przez pracowników, w szczególności radców prawnych, pracy zdalnej oraz wprowadzone zalecenia dotyczące ograniczania kontaktów osobistych.

2. Źródła prawa i materiały wykorzystane do zajęcia stanowiska.

Dla przedstawienia stanowiska w sprawie, oparto się na następujących przepisach prawa:

- 1) Ustawa z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2020r. poz. 75 z późn. zm.) – art. 3 ust. 3 i ust. 4;
- 2) Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2020r. poz. 374 z późn. zm.);
- 3) Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. z 2020r. poz. 491 z późn. zm.);
- 4) Kodeks Etyki Radcy Prawnego - Uchwała Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014r. w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego – art. 9, art. 15, art. 23, art. 35;

- 5) Regulamin wykonywania zawodu radcy prawnego – Uchwała Nr 94/IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 13 czerwca 2015r. w sprawie Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego – §10 ust. 1 w związku z §2 pkt 8);

oraz wykorzystano następujące materiały:

- 1) Włodzimierz Chróścik, Gerard Dźwigała, Leszek Korczak, Tomasz Scheffler, Jarosław Sobutka, Anita Woroniecka, Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz, 2. Wydanie, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2017;
- 2) Tomasz Jaroszyński, Anna Sękowska, Paweł Skuczyński, Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz, Wydawnictwo Praktyka Prawnicza, Warszawa 2016.

3. Analiza zagadnienia.

3.1. Wideokonferencja jest od wielu lat powszechnie używanym narzędziem technicznym do kontaktów radców prawnych z klientami. Obowiązujący na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stan epidemii przyczynia się do zwiększenia częstotliwości wykorzystania tej formy kontaktu. Nie zmienia jednak jej istoty, która polega na przesyłaniu w czasie rzeczywistym dźwięku i obrazu umożliwiającym kontakt audiowizualny osób korzystających z tego narzędzia.

3.2. Przepisy prawa powszechnie obowiązującego, w szczególności ustawa z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych, ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, oraz rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii nie zawierają szczególnych regulacji dotyczących zasad korzystania z narzędzia technicznego w formie wideokonferencji w wykonywaniu zawodu radcy prawnego.

Z uwagi na okoliczność, że wideokonferencja jest narzędziem technicznym używanym przy wykonywaniu zawodu radcy prawnego uwzględnienia wymagają przy korzystaniu m.in. z tego środka komunikacji przepisy ogólne ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych, tj. art. 3 ust. 3 i 4, zgodnie z którymi radca prawny jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku z udzieleniem pomocy prawnej, przy czym obowiązek ten nie może być ograniczony w czasie. Zachowanie tajemnicy zawodowej oznacza bowiem w szczególności zabezpieczenie przekazywanych w czasie wideokonferencji informacji przed ujawnieniem w szczególności osobom nieuprawnionym (niepowołanym) zarówno w czasie wideokonferencji, jak i po jej zakończeniu, z zastrzeżeniem, że pod pojęciem ujawnienia rozumieć należy dostęp do wideokonferencji, jej utrwalenie lub

odtworzenie w całości lub w części w celu wykorzystania przekazanych w czasie jej trwania informacji w każdej postaci, zarówno nieprzetworzonej, jak i przetworzonej.

3.3. Uwagi wymagają również przepisy prawa wewnętrznego.

A. W pierwszej kolejności zwrócić należy uwagę na zasadę ogólną wyrażoną w art. 9 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, zgodnie z którą dochowanie tajemnicy zawodowej jest prawem i obowiązkiem radcy prawnego, stanowi przy tym podstawę zaufania klienta i jest gwarancją praw i wolności. Zasada ta została rozwinięta w przepisach Działu III Kodeksu w Rozdziale 1. dotyczącym tajemnicy zawodowej. Wskazać tutaj należy na przepis art. 15, który w ocenie Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych powinien znaleźć odpowiednie zastosowanie w przypadku wideokonferencji jako środka kontaktu radcy prawnego z klientem, ale przede wszystkim art. 23, który stanowi, co następuje:

Art. 23

Radca prawny obowiązany jest zabezpieczyć przed niepowołanym ujawnieniem wszelkie informacje objęte tajemnicą zawodową, niezależnie od ich formy i sposobu utrwalenia. Dokumenty i nośniki zawierające informacje poufne należy przechowywać w sposób chroniący je przed zniszczeniem, zniekształceniem lub zaginięciem. Dokumenty i nośniki przechowywane w formie elektronicznej powinny być objęte odpowiednią kontrolą dostępu oraz zabezpieczeniem systemu przed zakłóceniem działania, uzyskaniem nieuprawnionego dostępu lub utratą danych. Radca prawny powinien kontrolować dostęp osób współpracujących do takich dokumentów i nośników.

Zwrócić bowiem należy uwagę, że za jedną z form utrwalania informacji uznać należy wideokonferencję z uwagi na okoliczność, iż za jej pomocą dokonywana jest czasie rzeczywistym rejestracja dźwięku i obrazu, co pozwala na dostęp zarówno do treści samej rozmowy, jak również do prezentowanych dokumentów, które mogą być widoczne i możliwe do odczytania przez jej uczestników. W przypadku utrwalenia wideokonferencji na nośniku informacji zastosowanie powinny także znaleźć cytowane wyżej postanowienia dotyczące nośników.

Uwagi wymaga także przepis art. 35 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, zamieszczony wprawdzie w rozdziale dotyczącym informowania o wykonywaniu zawodu oraz pozyskiwania klientów, ale odnoszący się wprost także do wykonywania czynności zawodowych drogą elektroniczną. Podkreślić jednak należy, że w ocenie Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu nie znajduje on zastosowania w przypadku wideokonferencji. W literaturze przedmiotu zgodnie bowiem przyjmuje się, że Kodeks Etyki Radcy Prawnego

nie definiuje pojęcia „droga elektroniczna” i w konsekwencji „(...) można uznać za uzasadnione posiłkowe posługiwanie się definicją „świadczenie usługi drogą elektroniczną” z ustawy z 18.7.2002r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (...).” (cyt. za: Gerard Dźwigała [w:] Włodzimierz Chróścik, Gerard Dźwigała, Leszek Korczak, Tomasz Scheffler, Jarosław Sobutka, Anita Woroniecka, Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz, 2. Wydanie, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2017 – komentarz do art. 35 teza 10, s. 220; zob. także: Anna Sękowska [w:] Tomasz Jaroszyński, Anna Sękowska, Paweł Skuczyński, Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz, Wydawnictwo Praktyka Prawnicza, Warszawa 2016 – komentarz do art. 35, teza 1., s. 172). Zgodnie z art. 2 pkt 4) ustawy z dnia 18 lipca 2002r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną pod pojęciem świadczenia usług drogą elektroniczną rozumieć należy wykonanie usługi świadczonej bez jednoczesnej obecności stron (na odległość), poprzez przekaz danych na indywidualne żądanie usługobiorcy, przesyłanej i otrzymywanej za pomocą urządzeń do elektronicznego przetwarzania, włącznie z kompresją cyfrową, i przechowywania danych, która jest w całości nadawana, odbierana lub transmitowana za pomocą sieci telekomunikacyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. - Prawo telekomunikacyjne. Z uwagi na jednoczesną obecność stron w czasie wideokonferencji przyjąć należy, że wykonywanie czynności zawodowych z wykorzystaniem tego środka komunikacji na odległość nie jest świadczeniem usług drogą elektroniczną, a zatem nie znajduje w tym przypadku zastosowania art. 35 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

B. Przechodząc z kolei do Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego wskazać należy, że w przypadku utrwalenia wideokonferencji na nośniku zapewnić trzeba należyte warunki jego przechowywania, zabezpieczając przed zniszczeniem, zaginięciem i przed dostępem osób niepowołanych, a to zgodnie z postanowieniami §10 ust. 1 w związku z §2 pkt 8).

4. Podsumowanie.

Wskazując na ogólną zasadę dotyczącą obowiązku przestrzegania tajemnicy zawodowej, rozumianego w szczególności jako obowiązek zachowania, zapewnienia i zabezpieczenia tej tajemnicy, Komisja Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych dla jego potrzeb w przypadku organizacji wideokonferencji, jako formy kontaktu z klientami podnosi, co następuje:

A. Obowiązek przestrzegania tajemnicy zawodowej oznacza konieczność zapewnienia środków technicznych mających zabezpieczyć przed jej ujawnieniem, w szczególności dostępem do wideokonferencji osób nieuprawnionych (niepowołanych).

B. W przypadku organizacji wideokonferencji przez radcę prawnego zalecić należy dołożenie przez radcę prawnego staranności wymaganej od profesjonalisty w zakresie zapewnienia narzędzia posiadającego zabezpieczenia chroniące przed dostępem osób nieuprawnionych do wideokonferencji, ujawnieniem jej przebiegu, czy możliwości odtworzenia jej przebiegu, przy czym w przypadku braku wystarczającej wiedzy w tym zakresie – skorzystanie z pomocy osoby dysponującej specjalistyczną wiedzą w tym zakresie.

C. W przypadku organizacji wideokonferencji przez klienta radca prawny powinien uprzedzić go o możliwych ryzykach związanych z używaniem tego narzędzia oraz o konieczności wyboru odpowiednich zabezpieczeń.

D. W przypadku utrwalenia wideokonferencji na nośniku informacji należy postępować z nim zgodnie z zasadami określonymi w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego oraz Regulaminie wykonywania zawodu radcy prawnego.

E. Ponadto Komisja Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych uznaje za zasadne systematyczne zapoznawanie się radców prawnych z zaleceniami i rekomendacjami właściwych organów i jednostek organizacyjnych administracji państwowej dotyczącymi pracy zdalnej z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość oraz rozważenie stosowania się do nich. Tytułem przykładu wskazać można na porady Urzędu Ochrony Danych Osobowych dotyczące ochrony danych osobowych podczas pracy zdalnej z dnia 17 marca 2020r. (Ochrona danych osobowych podczas pracy zdalnej, <https://uodo.gov.pl/pl/138/1459>, zamieszczone także na stronie internetowej Krajowej Izby Radców Prawnych: <https://kirp.pl/wp-content/uploads/2020/03/ochrona-danych-osobowych-podczas-pracy-zdalnej.pdf>).

Opracowanie:
r.pr. Grzegorz Wyszogrodzki

Przewodniczący
Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu
Krajowej Rady Radców Prawnych

r.pr. Ryszard Wilmanowicz